

กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูเชิงพุทธบูรณาการของข้าราชการครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3*

BUDDHIST INTEGRATIVE STRATEGY FOR COMPETENCY
DEVELOPMENT OF GOVERNMENT TEACHERS UNDER KHON KAEN
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

หวิณ จำปานิน

Whin Champanin

พระมหาดาวสยาม วชิรปณฺโญ

Phramaha Daosayam Vajirapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-Mail: whinchampanin@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของสมรรถนะข้าราชการครู (2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะครู (3) เพื่อเสนอกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูเชิงพุทธบูรณาการของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ ทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ในเชิงคุณภาพ ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน และในเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู จำนวน 223 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาสมรรถนะครูมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของภารกิจหลัก คือการเรียนการสอน และการกิจเสริม คือ ธุรการ การเงิน พัสดุ วิชาการ งานทั่วไป และสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โครงสร้าง และระบบการบริหารจัดการ จึงทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนาตนเอง
2. ผู้วิจัยได้บูรณาการ กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะครูให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพตามแนวทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ไตรสิกขา และหลักอิทธิบาทธรรม
3. กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเองที่ใช้กระบวนการตามหลักไตรสิกขา และอิทธิบาท 4 ด้านคือ พบว่า การรักษาระเบียบวินัย การแต่งกาย มีมนุษยสัมพันธ์

* Received 1 July 2019; Revised 20 October 2019; Accepted 24 October 2019

พุดจาไผ่ระเซ ด้านสมาธิ พบว่า มีความตั้งใจและตระหนักในภาระหน้าที่ มีสติ ตระหนักในหน้าที่ ด้านปัญญา พบว่า การสร้างองค์ความรู้และถ่ายทอดความรู้ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ด้านฉันทะ พบว่า ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ พอใจในการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านวิริยะ พบว่า ความมุ่งมั่นแสวงหาความรู้และเสียสละต่อผู้รับบริการ มีความรับผิดชอบ ด้านจิตตะ พบว่า ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้รับบริการ ตะหนักถึงภาระหน้าที่รับผิดชอบ และด้านวิมังสา พบว่า การรวบรวม สังเคราะห์ใช้สติไตร่ตรองข้อมูล แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนางาน

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การพัฒนาสมรรถนะครู, พุทธบูรณาการ

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the general conditions of government teachers' competency; 2) to study the Buddhist dhammas to promote the teachers' competency; 3) to present the Buddhist integrative strategy of the government teachers under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3. This study was carried out by using the mixed research methodologies including both quantitative and qualitative methods. In regards to the qualitative research, the study of relevant documents and interview of the key informants including 30 of monks, deputy directors of the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3, educational administrators and educational supervisors were conducted. In relations to the quantitative research, the data were collected from the samples as 223 teachers in the schools under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3.

The research results were as follows:

1. There were two problems and obstacles of teacher competency development in the areas of primary missions: learning and teaching, and additional tasks such as administration, finance, supplies, general affairs, and social, cultural natural environment changes, structure and management systems.

2. The researcher has integrated the process to enhance the teachers' competency to perform the quality work based on Buddhist principles: the Threefold Training and the Path of Accomplishment

3. There were the indicators of the teachers' competency development strategies in self-development; namely, for the aspect of research, cultivating

love in seeking knowledge and self-learning, using technology at work, meeting or seminar, a study visit; for the aspect of collecting, analyzing and synthesizing, the promotion of personnel participation to create innovation and development of the body of knowledge, thinking outside the box, creative thought, project creation and evaluation for the continuous development; for the aspect of knowledge exchange, knowledge exchange, network creation to work together in various domains, determination of co-targets, generosity, creation of the example leader, inspiration creation to support the generosity and knowledge exchange.

Keywords: Strategy, Teachers' Competency Development, Buddhist Integration

บทนำ

โลกยุคปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว อันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของโลกเข้าด้วยกัน กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อการจัดการศึกษา และวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ประเทศไทยจะยังคงประสบภาวะแวดล้อมและบริบทของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ อาทิ กระแสการเปิดเศรษฐกิจเสรี ความท้าทายของเทคโนโลยีสมัยใหม่ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรง ประกอบกับสถานการณ์ด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศในปัจจุบันที่ยังคงประสบปัญหาในหลายด้าน เช่น ปัญหาผลิตภาพการผลิต ความสามารถในการแข่งขัน คุณภาพการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นต้น ทำให้การพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จึงจำเป็นต้องยึดกรอบแนวคิดและหลักการในการวางแผนที่สำคัญ คือ (1) การน้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม (3) การสนับสนุนและส่งเสริมแนวคิดการปฏิรูปประเทศ และ (4) การพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักงานกฤษฎีกา, 2558)

การพัฒนาศักยภาพคนในทุกช่วงวัยให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศโดยช่วงวัยเด็กตั้งแต่แรกเกิดให้มีพัฒนาการที่สมวัยในทุกด้าน วัยเรียน วัยรุ่นให้มีทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ภายใต้บริบทสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม วัยแรงงานให้มีการพัฒนาระดับสมรรถนะฝีมือแรงงานเพื่อสร้างผลิตภาพเพิ่มให้กับประเทศ วัยผู้สูงอายุให้มีการทำงานที่เหมาะสมตามศักยภาพ และประสบการณ์ มีรายได้ในการดำรงชีวิต มีการสร้างเสริมและฟื้นฟูสุขภาพเพื่อป้องกันหรือชะลอความทุพพลภาพ และโรคเรื้อรังต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิด

ภาระแก่ปัจเจกบุคคลครอบครัว และระบบบริการสุขภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, 2554)

การพัฒนาสมรรถนะของบุคคลหรือของมนุษย์ทั่วไปย่อมมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อโลกในยุคปัจจุบันยิ่งภายใต้การแข่งขันที่สูงและรุนแรงไปด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย หากองค์กร หรือหน่วยงานใดไม่ได้เตรียมความพร้อมเพื่อการรองรับในการพัฒนาคน หรือทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรย่อมเสียเปรียบในเชิงการแข่งขันไปโดยปริยาย นอกจากนี้ การพัฒนาสมรรถนะในการทำงานยังสามารถจะเป็นเครื่องมือบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับผู้บริหารทุกระดับสามารถนำมาใช้ในการสรรหา รักษา และพัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถและบุคลิกลักษณะเฉพาะตรงตามที่ ตำแหน่งกำหนด เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ได้ตามผลตามที่คาดหวังไว้ สมรรถนะในการทำงาน หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ของบุคคลที่จำเป็นต้องมี เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้ประสบผลสำเร็จตามที่ กำหนดไว้อย่างน้อย 3 ประการใหญ่ ๆ ได้แก่ (1) ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความรู้ที่ จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ ถ้าไม่มีความรู้พนักงานก็ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่าง ถูกต้อง ความรู้นี้จะมาจากการศึกษาอบรมสั่งสอน รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้มีความรู้ในด้านนั้น ๆ (2) ทักษะ (Skills) หมายถึง ทักษะ ความสามารถเฉพาะที่จำเป็นในการ ปฏิบัติหน้าที่ ถ้าไม่มีทักษะแล้ว ก็ยากที่จะทำให้พนักงานทำงานให้มีผลงานออกมาดีและตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ทักษะนี้จะมาจากการฝึกฝน หรือกระทำซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่อง จน ทำให้เกิดความชำนาญในสิ่งนั้น (3) คุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Attribute) หมายถึง คุณลักษณะ ความคิดทัศนคติ ค่านิยม แรงจูงใจและความต้องการส่วนตัวของบุคคล คุณลักษณะเป็นสิ่งที่ติดตัวและเปลี่ยนแปลงได้ไม่ถาวรนักคุณลักษณะที่ไม่เหมาะสมกับหน้าที่ มักจะก่อให้เกิดปัญหาในการทำงานและทำให้งานไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, 2554)

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) นั้นมี วิสัยทัศน์ ให้ “คนไทย ได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ เป้าหมายภายในปี 2561” มีการปฏิรูปการศึกษาและการ เรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเน้นประเด็นหลัก 3 ประการ คือ

1. คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย โอกาสทางการ ศึกษาและเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาแหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม หลักสูตรและ เนื้อหา พัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า สามารถดึงดูดคนเก่งดี และมีใจรักที่จะมาเป็น ข้าราชการครูได้อย่างยั่งยืน ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

2. เพิ่มโอกาสการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชน ทุกคนทุกเพศ ทุกวัยมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม ในการบริหารและจัดการศึกษา โดยเพิ่มบทบาทของผู้ที่อยู่ภายนอกกระบวนการศึกษาด้วย

ส่วนกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา มีการปฏิรูปการศึกษาและเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ได้แก่ (1) พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ที่มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (2) พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ ที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า สามารถดึงดูดคนเก่ง คนดี มีใจรักในวิชาชีพครูมาเป็นครู (3) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทุกระดับ/ประเภทให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ สำหรับการศึกษาและเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย (4) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและทุกภาคส่วน มีระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล (อภิรักษ์ สิริรัตนจิตต์, 2559)

จากวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลต่อวัฒนธรรมการเรียนการสอนให้เปลี่ยนไปเช่นเดียวกัน ผู้เรียนยุคใหม่ไม่ชอบเรียนในห้องเรียน ไม่ชอบวิธีการเรียนแบบเดิม ๆ ไม่ชอบนั่งฟังครูสอนเพียงอย่างเดียว เพราะผู้เรียนคิดว่าตนเองสามารถค้นคว้าหาความรู้ต่าง ๆ ได้เพียงแค่อินเทอร์เน็ตก็ได้รับความรู้มากมาย แต่การได้มาซึ่งข้อมูลเหล่านั้นจำเป็นอย่างไรที่ผู้เรียนต้องวิเคราะห์ สังเคราะห์ว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อตนเองอย่างแท้จริง มิใช่ค้นหาและทำการคัดลอกมาใช้ทันที แต่จากเสียงสะท้อนมากมายจากครูผู้สอน พบว่า ผู้เรียนใช้วิธีการค้นหาและคัดลอกงาน หรือข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตมาจัดทำรายงานส่ง ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีเพื่อความบันเทิงมากกว่าการเรียนรู้ เป็นต้น จากการเปลี่ยนแปลงและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดมาจากความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการสื่อสารทำให้นักการศึกษาหันมาให้ความสนใจและได้มีการกำหนดทักษะของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสาร

การจะพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพหรือมีทักษะทั้งหลายที่กล่าวมาข้างต้น (สุไม บิลไบ, 2558) ครู คือผู้ที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยสนับสนุน ส่งเสริม อำนวยความสะดวก คอยชี้แนะแนวทางคอยเป็นที่ปรึกษา ผลักดันและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ จนกระทั่งสามารถแสดงศักยภาพต่าง ๆ ออกมาได้อย่างครบถ้วน และครูผู้สอนที่ดีต้องมีลักษณะและมีสมรรถนะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสามารถนำความรู้ ทักษะ และเจตคติของตนเองมาพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ มีทักษะ และมีเจตคติที่ดี ที่พร้อมจะออกไปประกอบอาชีพและใช้ชีวิตอย่างมีความสุขได้ในที่สุด

ภาพรวมและแนวทางการปฏิรูปการศึกษาให้ได้ผลจริงแก้ปัญหาใหญ่ คือการปฏิรูปครู อาจารย์ และผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีความเป็นนักวิชาการและผู้นำเพิ่มขึ้น ปฏิรูปการ

พัฒนาการคัดเลือกและให้ผลตอบแทนผู้บริหารสถาบันและครู อาจารย์ ที่มีความรู้ความสามารถ ในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความรู้ทักษะแบบคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ประยุกต์ใช้เป็น สามารถแก้ปัญหา เรียนรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง มีความเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ ที่มีขีดความสามารถแข่งขันกับคนอื่น ๆ และประเทศอื่น ๆ ได้เพิ่มขึ้น ปฏิรูปโรงเรียนสามหมื่นกว่าแห่งทั่วประเทศให้มีคุณภาพสูงขึ้น ใกล้เคียงกับโรงเรียนชั้นนำที่มีชื่อเสียง ประชาชนเข้าใจเรื่องความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาต้องพยายามทำให้ทั้งชนชั้นนำและประชาชนทั่วไป มีความรู้ความเข้าใจ ความจำเป็นของการปฏิรูประบบการจัดการศึกษาที่ต้องก้าวข้ามระบบราชการแบบรวมศูนย์ อำนาจนิยมขาดการตรวจสอบจากภาคประชาชน เป็นการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถาบันการศึกษาที่มีภาคีหลายฝ่ายเข้ามาร่วมรับผิดชอบอย่างเป็นประชาธิปไตย และสนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศได้เพิ่มขึ้น (วิทยากร เชียงกูล, 2559)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล มีความตื่นตัวและเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ถือได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้นซึ่งจะเป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษาของไทยให้ทัดเทียมนานาชาติ โดยการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการได้แก่ หลักไตรสิกขา และหลักอิทธิบาท 4 เป็นการปฏิบัติที่เกี่ยวกับระบบปัญญา มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางหรือเครื่องมือที่จะพัฒนาสมรรถนะบุคลากรตามหลักพุทธธรรมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จึงเป็นแนวทางสำหรับนำไปบริหารเพื่อการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานในหน้าที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของสมรรถนะครูของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3
3. เพื่อเสนอกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูเชิงพุทธบูรณาการของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และวิธีวิจัยเชิง

ปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งมีขั้นตอนโดยรวมในการดำเนินการวิจัย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูเชิงพุทธบูรณาการของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

ขั้นที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) พระภิกษุ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาอื่น (ศึกษานิเทศก์) จำนวน รวมทั้งหมด 30 รูป/คน

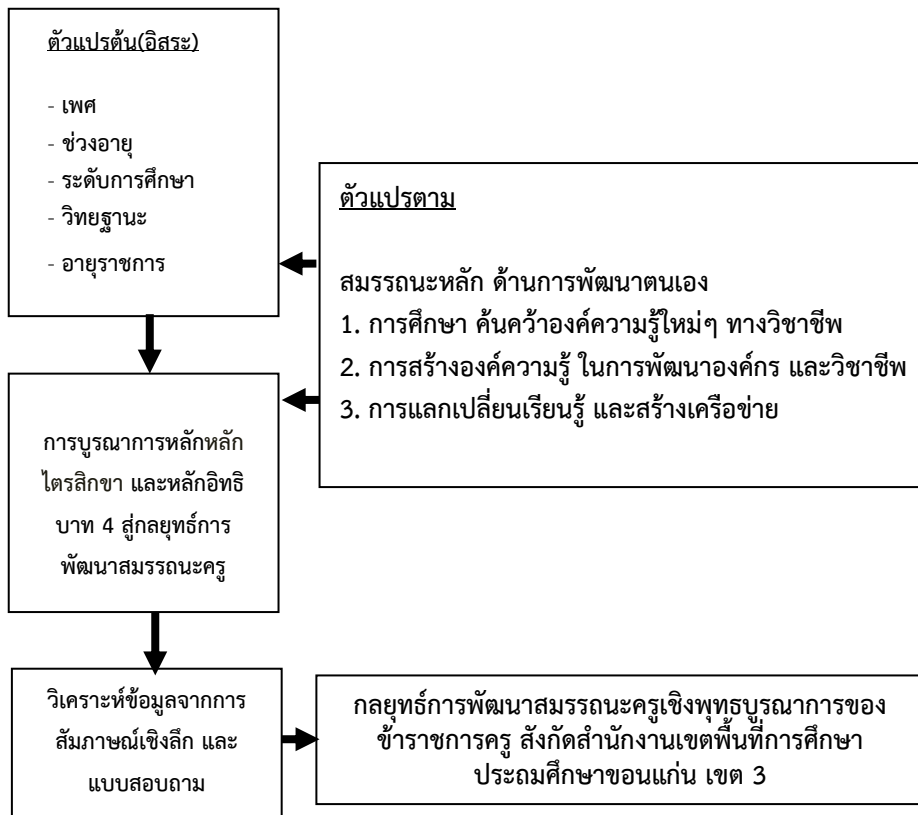
ขั้นที่ 3 สังเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูเชิงพุทธบูรณาการของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 และเสนอผลการวิจัยต่อไป

ขั้นที่ 4 นำเนื้อหาสรุปแบบจากการสัมภาษณ์มาสร้างเป็นแบบสอบถามการวิจัย เพื่อตรวจสอบรูปแบบโดยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จำนวน 223 คน

ขั้นที่ 5 เสนอ “กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูเชิงพุทธบูรณาการของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3”

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

สภาพทั่วไปของสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเอง ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

สภาพทั่วไปในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเอง ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 3 พบว่า ภาระงานที่รับผิดชอบ นอกจากการเรียนการสอนจำนวนมาก คุณภาพครู ครูประกอบอาชีพเสริม ครูมีเวลาพักผ่อนน้อยทำให้เกิดความเครียดในการปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน และผู้รับบริการ จุดแข็งที่มีอยู่ คือ ครูรุ่นหลังหาความรู้ใหม่ๆ และนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการเรียนการสอนให้เด็กเกิดความสุขใจที่จะเรียนอย่างมีความสุข เป็นที่ปรึกษาที่ใกล้ชิดของเด็กนักเรียน ในโรงเรียน มีศักดิ์ศรีความเป็นครู ครูมีความขยัน อดทน พุ่มเท และเสียสละ เป็นพื้นฐาน และมีบุคลิกภาพดี ทั้งการแต่งกาย การวางตัว การพูดจา ในส่วนของอุปสรรค คือ สภาพสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน เนื่องด้วยสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โครงสร้าง และ

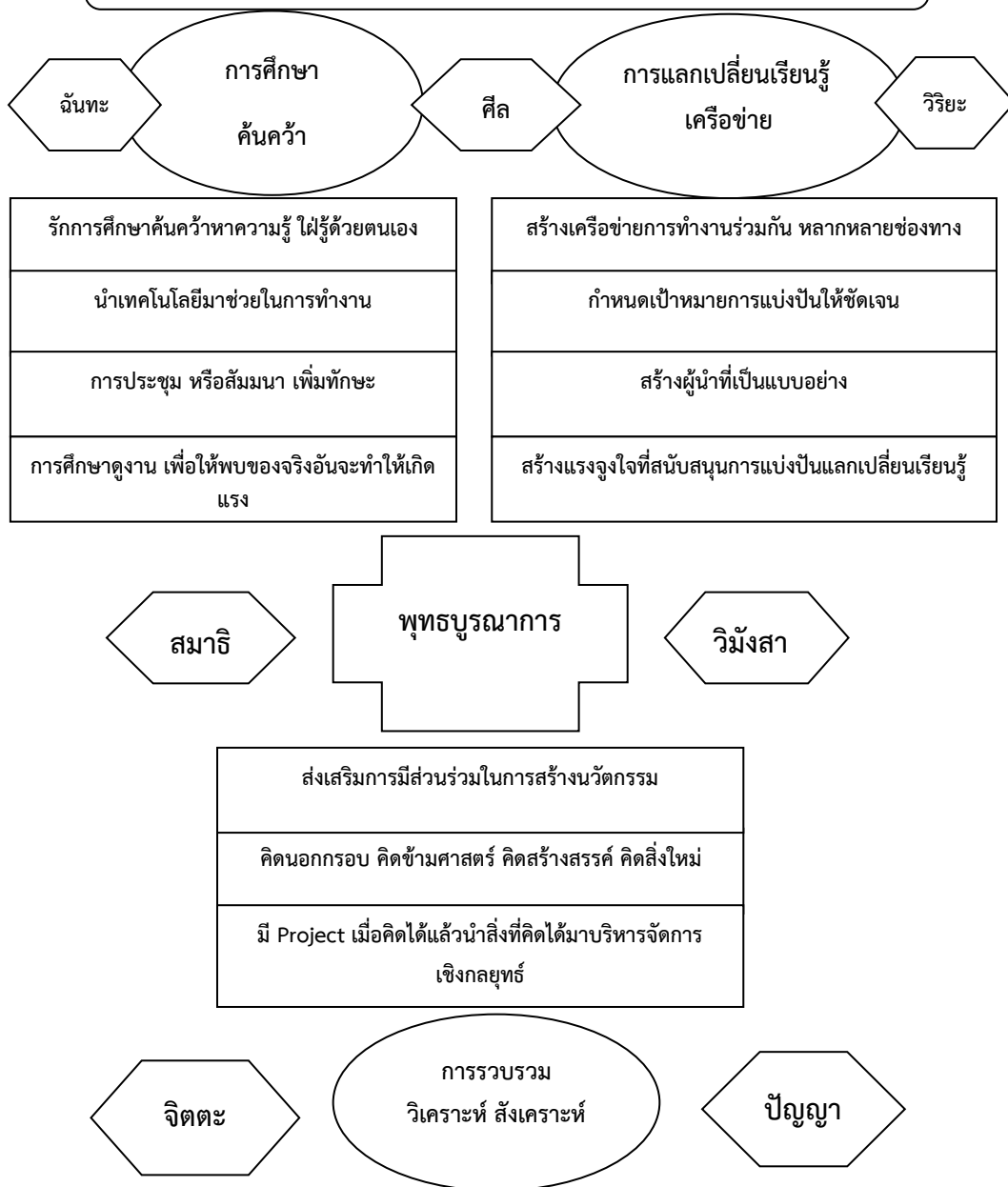
ระบบการบริหารจัดการ อาทิ นโยบาย ต่าง ๆ ของกระทรวง ที่เปลี่ยนแปลง กลยุทธ์การพัฒนา
สมรรถนะครูเชิงพุทธบูรณาการของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ให้เป็นผู้มีคุณภาพ ที่สำคัญที่สุดก็ คือ การปลูกฝังให้ครูเป็น
พลเมืองดี มีคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพ เพื่อก่อให้เกิดความสุข มีประสิทธิภาพในการ
ปฏิบัติงานในหน้าที่

หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

สำหรับหลักพุทธธรรมที่ผู้วิจัยได้บูรณาการซึ่งอยู่ในรูปของกระบวนการเสริมสร้าง
สมรรถนะครูให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพตามแนวทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น
ได้แก่ ไตรสิกขา หมายถึง ข้อปฏิบัติ 3 ชั้น คือ ชั้นศีล ชั้นสมาธิ และชั้นปัญญา และหลักอิทธิ
บาทธรรม คือ องค์กรธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ 4 ประการ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

เป้าหมายการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเอง

อภิปรายผล

สภาพทั่วไปในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเอง ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า ระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ได้ง่าย และการรับรู้ข้อมูลอย่างไววิจารณ์ญาณ ภาระงานที่รับผิดชอบนอกจากการเรียนการสอนจำนวนมาก อาทิ งานการเงิน งานการพัสดุ งานธุรการของโรงเรียน และโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้อำนวยการโรงเรียนได้มอบหมาย ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้ครูมีปัญหาในการแบ่งเวลา ต้องทิ้งห้องเรียนเพื่อทำงานเหล่านี้ ปัญหาหนี้สินครู เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญ และเกิดมานานแล้ว มีผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครู ทำให้คุณภาพการศึกษาของไทยตกต่ำ คุณภาพครู ที่สำคัญ ได้แก่ ขาดความรู้ ความสามารถ ทักษะการสอนที่เพียงพอ ครูยังคงใช้วิธีสอนเดิม ๆ เช่น การท่องจำมากเกินไป ครูประกอบอาชีพเสริมไม่มีเวลาสอนเต็มที่ และหลายคนทำผลงาน สอนพิเศษ หรืองานอื่น ๆ เป็นอีกสาเหตุที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะ และคุณภาพการศึกษา ครูมีเวลาพักผ่อนน้อยทำให้เกิดความเครียดในการปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน และผู้รับบริการ จุดแข็งที่มีอยู่ คือ ครูรุ่นหลังหาความรู้ใหม่ๆ และนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการเรียนการสอนให้เด็กเกิดความสนใจที่จะเรียนอย่างมีความสุข เป็นที่ปรึกษาที่ใกล้ชิดของเด็กนักเรียน ในโรงเรียน และนอกโรงเรียน เมื่อนักเรียนมีปัญหาทางครอบครัว มีศักดิ์ศรีความเป็นครู ตั้งใจถ่ายทอดความรู้และอบรมสั่งสอนเด็กอย่างเต็มความสามารถ ครูมีความขยัน อดทน พุ่มพเพ และเสียสละ เป็นพื้นฐาน และมีบุคลิกภาพดี ทั้งการแต่งกาย การวางตัว การพูดจา ในส่วนของอุปสรรค คือ สภาพสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน เนื่องด้วยสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โครงสร้างและระบบการบริหารจัดการ อาทิ นโยบายต่าง ๆ ของกระทรวง ที่เปลี่ยนแปลงตลอดตามรัฐมนตรีแต่ละคน แม้แต่การผลิตครู ที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง จำนวนบัณฑิตที่จบไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง คือมากกว่าความต้องการในภาพรวม แต่ครูกลับไม่เพียงพอในบางสาขาวิชาที่ขาดแคลน นอกจากนี้ สถาบันผลิตครู ทั้งรัฐและเอกชน รับนิสิตนักศึกษาเพื่อผลิตครูมากกว่าเกณฑ์มาตรฐาน อีกทั้งสถาบันผลิตครูเหล่านั้นมีคุณภาพแตกต่างกันไปด้วย รวมทั้งปัจจุบันความศรัทธาต่อวิชาชีพครูมีน้อยลงเป็นผลให้คนคิดคนเก่งต้องการเป็นครูน้อยลง การรับการประเมินผลการจัดการศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือ สมศ. (องค์การมหาชน) จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา งบประมาณในการบริหารจัดการที่ได้รับจัดสรรเป็นรายหัวในโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านโอกาส คือ หลักสูตรที่สถาบันครูพัฒนารับรอง เพื่อเป็นหลักสูตรการพัฒนาข้าราชการครูของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือคุปองพัฒนาครู ครูเป็นผู้มีความใกล้ชิดกับผู้รับบริการ คือ นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จึงทำให้ครูได้มีโอกาสที่

เรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ร่วมงาน และชุมชน เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้มารับบริการ

หลักพุทธธรรมที่ผู้วิจัยได้บูรณาการ ซึ่งอยู่ในรูปของกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะครู ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพตามแนวทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ได้แก่ ไตรสิกขา หมายถึง ข้อปฏิบัติ 3 ชั้น คือ 1) ชั้นศีล ได้แก่ การเว้นชั่วประพฤติดีปฏิบัติ เพื่อความปกติสงบเรียบร้อย ไม่ทำให้ตนและผู้อื่นเดือดร้อน ข้อปฏิบัติเหล่านี้เรียกว่า ศีลสิกขา แปลว่า สิ่งที่ควรศึกษาอบรม เป็นชั้นศีล 2) ชั้นสมาธิ ได้แก่ การฝึกฝนหรืออบรมจิตใจให้เหมาะสม ตั้งมั่นในลักษณะที่พร้อมจะปฏิบัติงานคือ พิจารณาความเป็นจริง เพื่อเป็นพื้นฐานของการเจริญปัญญา การฝึกบังคับจิตใจให้ตั้งมั่นโดยระลึกทั่วทั้งพร้อม ดังนี้เรียกว่า จิตตสิกขา 3) ชั้นปัญญา ได้แก่ การฝึกฝนอบรมในการพิจารณาสิ่งทั้งปวงให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริง หมายถึง การฝึกฝนอบรมจนเกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งปวง เช่นนี้เรียกว่า ปัญญาสิกขา และหลักอิทธิบาทธรรม คือ องค์ธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ ความสำเร็จด้วยดีหนทางแห่งความสำเร็จ สูตรแห่งความสำเร็จ คุณเครื่องที่จะนำไปสู่ความสำเร็จโดยเร็ว จึงเป็นลักษณะของอิทธิบาทธรรมที่มองถึงเป้าหมายของความสำเร็จเป็นที่ตั้ง หากมีการปฏิบัติ หรือมีการเสริมสร้างองค์ประกอบของอิทธิบาทครบทั้ง 4 ประการ ได้แก่ ฉันทะ คือ ความพอใจ ความชอบใจ ความรักในสิ่งนั้น ๆ เป็นองค์ธรรมลำดับต้นของอิทธิบาทที่จะสามารถกำหนดเงื่อนไขไว้ก่อนที่สุดเพราะหากความพอใจไม่เกิดขึ้นองค์ธรรมอื่น ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น จึงเป็นไปตามลักษณะของการปลูกความรักความศรัทธา หรือปลูกพลังใจให้กับสิ่งที่ตนเองกำลังจะกระทำให้เกิดความพอใจอย่างสูงสุดจึงจะสามารถกระตุ้นเตือนให้ตนเองเกิดองค์ธรรมต่อไป วิริยะ คือ ความพากเพียรเป็นองค์ธรรมที่จะขับเคลื่อน หรือสืบต่อความพอใจในแรงกระตุ้นจากฉันทะ เพราะเมื่อบุคคลมีความรัก ความพอใจในสิ่งใดย่อมจะต้องขวนขวาย ให้ได้มาในสิ่งนั้น จึงต้องใช้พละกำลังทำหมดไปเพื่อให้ได้มา จิตตะ คือ ความตั้งใจในสิ่งที่มีความพอใจ และความเพียรที่เกิดขึ้นเพื่อกำหนดเป้าหมายของการกระทำอย่างชัดเจน หรือเพื่อให้เป้าหมายบรรลุไปแต่ละอย่าง และวิมังสา คือ ความคิดพิจารณาอย่างรอบคอบอันเป็นคุณลักษณะของปัญญาในการคิดวิเคราะห์เพื่อค้นหาทิศทางหรือแนวทางสำหรับการแก้ไขปัญหาหรือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายให้รวดเร็วที่สุด

กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูเชิงพุทธบูรณาการของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า การพัฒนาสมรรถนะครู ให้เป็นผู้มีคุณภาพ ที่สำคัญที่สุดก็คือ การปลูกฝังให้ครูเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพ เพื่อก่อให้เกิดความสุข มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในหน้าที่ วิธีการหนึ่งที่น่าจะให้ผลดีในการปลูกฝัง และพัฒนาการมีคุณธรรมจริยธรรม ก็โดยใช้ หลักไตรสิกขา เนื่องจากไตรสิกขาเป็นระบบ และเป็นกระบวนการในการฝึกฝน อบรม ฝึกหัดเพื่อพัฒนาคนใน 3 ด้าน 1) ในด้านของ

ศีลสิกขา คือ ต้องศึกษาในเรื่องศีล ได้แก่ เจตนาที่จะงดเว้นไม่ละเมิดข้อห้ามด้านกาย ด้านวาจา ให้รักษาความเป็นปกติของความเป็นมนุษย์ผู้ซึ่งมีใจสูง หรือ อาจกล่าวได้ว่าในด้านนี้เป็นการพัฒนาในเรื่องของพฤติกรรม โดยมีส่วนสำคัญที่ควรเน้น คือ พฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หรือโลกแห่งวัตถุ หรืออาจกล่าวว่าเป็นการรู้จักใช้อินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ในการรับรู้ โดยไม่เกิดผลเสียหรือเกิดโทษ แต่ให้เกิดผลดี ส่งเสริมคุณภาพชีวิต และการฝึกอินทรีย์ให้มีประสิทธิภาพในการใช้งาน ให้ตาหูเป็น ให้หูฟังเป็น อยู่ในหลักของ อินทรีย์สังวร นั่นเอง 2) ในด้านของจิตสิกขา คือ ศึกษาในเรื่องจิต เรียนรู้เรื่องจิต ให้เข้าใจ ธรรมชาติของจิต การทำงานของจิต รู้วิธีการพัฒนาจิต เพื่อให้สงบตั้งมั่น เป็นสมาธิพร้อมที่จะ ทำกิจหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ในด้านปัญญาสิกขา คือ ศึกษาในเรื่องปัญญา พัฒนาด้าน ปัญญา ในการพัฒนาด้านปัญญานี้จะมีการพัฒนาอยู่หลายระดับ เช่น ความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ ได้ยินได้ฟังมา หรือที่เล่าเรียนมา และรับการถ่ายทอดศิลปวิทยาการ ตลอดจนข้อมูลข่าวสาร ต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

ครูมีภาระงานที่รับผิดชอบนอกจากการเรียนการสอนจำนวนมาก คุณภาพครู ครู ประกอบอาชีพเสริม ครูมีเวลาพักผ่อนน้อยทำให้เกิดความเครียดในการปฏิบัติงานกับเพื่อน ร่วมงาน และผู้รับบริการ จุดแข็งที่มีอยู่ คือ ครูรุ่นหลังหาความรู้ใหม่ๆ และนำเทคโนโลยีมา ปรับใช้ในการเรียนการสอนให้เด็กเกิดความสนใจที่จะเรียนอย่างมีความสุข เป็นที่ปรึกษาที่ ใกล้ชิดของเด็กนักเรียน ในโรงเรียน มีศักดิ์ศรีความเป็นครู ครูมีความขยัน อดทน ทุ่มเท และ เสียสละ เป็นพื้นฐาน และมีบุคลิกภาพดี ทั้งการแต่งกาย การวางตัว การพูดจา ในส่วนของ อุปสรรค คือ สภาพสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน เนื่องด้วยสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โครงสร้าง และระบบการบริหารจัดการ กลยุทธ์การ พัฒนาสมรรถนะครูเชิงพุทธบูรณาการของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ให้เป็นผู้มีคุณภาพ ที่สำคัญที่สุดคือ การปลูกฝังให้ครูเป็น พลเมืองดี มีคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพ เพื่อก่อให้เกิดความสุข มีประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติงานในหน้าที่ วิธีการหนึ่งที่น่าจะให้ผลดีในการปลูกฝัง และพัฒนาการมีคุณธรรม จริยธรรม ก็โดยใช้ หลักไตรสิกขา เนื่องจากไตรสิกขาเป็นระบบ และเป็นกระบวนการในการ ฝึกฝน อบรม ฝึกหัดเพื่อพัฒนาคนใน 3 ด้าน คือ 1) ในด้านของศีลสิกขา 2) ในด้านของจิต สิกขา 3) ในด้านปัญญาสิกขา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั้งหมดทำให้เห็นประเด็นต่าง ๆ ที่ยังไม่สามารถจะทำการศึกษาให้ครบถ้วนทั้งหมดได้ สำหรับนักวิจัยท่านอื่น ๆ อาจจะมี ความสนใจในรูปแบบการศึกษาระเบียบวิธีวิจัยอื่น ๆ ก็จะสามารถจะกระทำได้เป็นการเพิ่มเติม ความสมบูรณ์ในการพัฒนาสมรรถนะครู ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1.1. กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูเชิงพุทธบูรณาการของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 หรือองค์กรอื่น ๆ

1.2. การพัฒนาสมรรถนะครู ด้านอื่น ๆ เช่น ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการ บริการที่ดี และด้านการทำงานเป็นทีม

1.3. กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูเชิงพุทธบูรณาการด้วยหลักธรรมอื่น ๆ เช่น สัมปยุตธรรม 7 สารานิยมธรรม 6 พละ 5 และสังคหวัตถุ 4 เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- วิทยากร เชียงกูล. (2559). รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2557/2558 จะปฏิรูปการศึกษาให้ทันโลก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555– 2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี. (2558). ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุไม บิลโบ. (2558). สมรรถนะ ทักษะและบทบาทของครูไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยฝึกหัดครูมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- อภิรักษ์ สิริรัตนจิตต์. (2559). ข้อเสนอแนะประเทศไทย กรณีปฏิรูปการศึกษาไทย ตอน เหลียวหลัง ก่อนหวนสู่อนาคต. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2559 จาก www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=99560000084309